

Vi vil ikke og kan ikke tolerere det. Og hvor vi måske ser over med det for visse stater, som måske endda er værre, men som vi ikke har de mange tilknytninger endsiges det venskab med, som vi har netop med tyrkere og med Tyrkiet, da kan vi så vise overbærenhed, vi kan se gennem fingre, vi kan sige, at det er ikke vores sag, men hvordan vore venner gebærder sig, dér gælder det for en stat præcis som det gælder for en familie, for personer, at man altså ikke har det godt med, at ens venner betår sig på en måde, som man simpelt hen ikke kan godkende.

Og det er blevet sagt i dag. Det skal også lyde fra CD, at vi ser sådan på det. Jeg synes, udenrigsministeren sagde det fortrinligt. Vi synes, at hans tale ligesom den foreslåede dagsorden finder den rigtige tone og den rigtige balance med nogle sunde og nødvendige fremhævelser. Og jeg vil af de ordførertaler, vi har hørt i formiddag, især tillade mig at lægge mig i baghjulet hos hr. Per Stig Møller, som jeg synes sagde tingene meget rammende, skarpt og rigtigt.

Det er heller ikke et nyt indslag i debatten, når også jeg slår fast, at Tyrkiet har en stor vigtighed for Europa, herunder for os i Danmark, og det skyldes stedet, hvor Tyrkiet ligger, det gælder dets størrelse, og det gælder antallet af tyrkere og den vækst, som hr. Per Stig Møller også nævnte, der sker i den tyrkiske befolkning.

Men vor interesse for dem, vort venskab med dem og deres vigtighed for os har dog også en yderligere grund, nemlig den udvikling, som startede eller i hvert fald blev personificeret gennem Kemal Atatürk; en udvikling, som vi her i landet kunne se på med stor tilfredshed og store yderligere forventninger. Der var tale om en stille, men meget grundig revolution, en drejning på 180 grader i måder at bære sig ad på og tænke på i regelsæt. Al ære værd. Og Kemal Atatürk spiller jo den dag i dag i Tyrkiet en enorm rolle. Hans portræt er på alle pengesedler. Man kan ikke komme i noget officielt lokale ej heller i mange hjem, uden at man ser malerier, fotografier eller buste af Kemal Atatürk.

Han gjorde masser af gode ting, men han formulerede også en treklang, som – om ikke fra begyndelsen så i hvert fald efterhånden – kom til at skurre i manges øren. Denne treklang hed og hedder stadig væk: ét land, ét folk, ét sprog.

Da nazisterne lancerede: ein Reich, ein Volk, ein Führer, var det uundgåeligt, at der blev en vis sammenligning, og at det løb én noget koldt ned ad ryggen.

Jeg skal ikke kunne udelukke, at det på Kemal Atatürks tid – vi er altså tilbage omkring 1920'erne – og under de vilkår, han skulle virke på og foretage ændringerne på, var nødvendigt, var rimeligt med sådan nogle bombastiske slogans, som kan have haft – jeg siger ikke, de havde – en rimelighed, en berettigelse på det pågældende tidspunkt.

Men tiden er i høj grad inde, den er allerede længe overskredet, hvor i hvert fald de sidste to dele af treklangen: ét land, ét folk, ét sprog bliver ændret og grundigt ændret. Tyrkerne er ikke ét folk. De har minoriteter, om de kan lide det eller ej. Og der tales mere end ét sprog. Så det med det ene land kan vel bestå en tid frem, men det med det ene folk og det ene sprog er en benægtelse af fakta.

Man lukker øjnene for, at der er mindretal og endda ét, mindst ét meget stort mindretal, men der er jo adskillige, og uden sammenligning af nogen art må man også i Tyrkiet ligesom vi herhjemme erkende, at man ikke er et hundrede procent homogen, men at der er det, som en forespørgsel – engang i april tror jeg den er fastsat til her i huset – vil tale om, nemlig et multietnisk samfund.

Og som bekendt bliver et styre og allermest et demokrati bedømt efter, hvordan det behandler sine minoriteter. Det er ikke nok, at 51 pct. kan bestemme over 49 pct., når der er afstemninger. Det afgørende kriterium for at se på et demokratisk kvalitet, er samfundets art og orden, er, hvordan det behandler sine minoriteter, små såvel som store.

Det er derfor, vi i al bestræbelse på at bevare venskabet, alliancefællesskabet i en række sammenhænge med den tyrkiske regering og med det tyrkiske folk, samtidig må stille nogle krav. Vi gør det af venskab, men vi gør det med et hundrede procents ret. Det er et krav for at kunne bevare venskabet, at vi gør disse ting gældende.

Om kurderne og det kurdiske problem er der i formiddags sagt et og andet. Jeg har også kigget i opslagsværker, og det er ikke helt entydigt, hvad man forstår ved kurdere eller ved Kurdistan. Fru Annette Just var inde på det samlede kurdiske problem og gjorde opmærksom på, at der jo findes kurdiske mindretal i en række stater, altså foruden i Tyrkiet også i Iran og i Irak, i Rusland og i Syrien, og fru Just sagde, hvad jeg godt kan forstå fornuften i, at det nok er et alt for stort problem. Vi vil nok rode os ind i alt for meget, hvis vi – vi betyder ikke kun Danmark,